Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Liikennejaosto

Viite: HE 146/2021 Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022, Liikenneturvan asiantuntijalausunto teemaan Liikenneturvallisuustoiminnan kehittäminen ja rahoitus

Liikenneturvallisuuden budjetti palautettava kestävälle tasolle

Hallitusohjelman tavoite liikenneturvallisuuden parantamisesta uhkaa jäädä toteutumatta, kun liikenneturvallisuustyön rahoitusta on toistuvasti leikattu. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistämässä lainsäädäntöhankkeen, jonka osana voidaan korjata ennaltaehkäisevän liikenneturvallisuustyön rahoituspohja nostamalla liikenneturvallisuusmaksun määrä nykyisestä 1 prosentista 1,5 prosenttiin vakuutusmaksutulosta. Kyseessä olisi pieni - arviolta 30 sentin suuruinen - vuosittainen korotus vakuutuksen hintaan. Muutoksella olisi erittäin merkittävä vaikutus liikenteen turvallisuuteen. STM:n tulisi aloittaa korjaavat toimet välittömästi. Korjauksen viivästys tarkoittaa useita epävarmoja budjettivuosia ja heikompaa liikenneturvallisuustyötä. Lainsäädäntömuutosta odottaessa pyydämme eduskuntaa loiventamaan vuoden 2022 ennaltaehkäisevän liikenneturvallisuustyöhön kohdistuvaa leikkausta 500 000 euron lisärahoituksella.

Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa suhtaudutaan tavoitteellisesti liikenneturvallisuuden parantamiseen. Ohjelman mukaan *”Liikenneturvallisuuden parantaminen otetaan uudelleen mukaan liikenteen ja liikennejärjestelmän kehittämiseen. Tavoitteena on vastata EU:n nollaskenaarioon.”* Nollaskenaario, liikenneturvallisuuden nollavisio, on lähtökohta myös 12-vuotisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa. Tavoittelemme liikennettä, jossa kukaan ei kuole tai vakavasti loukkaannu.

Tarve liikenneturvallisuustyölle ei ole Suomessa vähentynyt. Turvallisuus on kansalaisten perusoikeus, mutta olemme tieliikenteen turvallisuudessa Euroopassa vasta sijalla 15. Liikenneturvallisuus on inhimillisesti tärkeää ja taloudellisesti hyvä sijoitus. Yhden liikennekuoleman laskennallinen hinta yhteiskunnalle on 2,77 miljoonaa euroa. Vuotuiset kustannukset liikenneonnettomuuksista Suomessa ovat noin 1,3 miljardia euroa. Läheisensä menettäneen perheen, ystävän, puolison tai vanhemman kannalta ihminen on tietysti korvaamaton.

Valtion vuoden 2021 talousarviossa tehty ratkaisu leikata liikenneturvallisuustyön rahoitusta 11 prosentilla oli ristiriidassa hallituksen liikennepoliittisten tavoitteiden kanssa. Budjettiehdotus vuodelle 2022 jatkaa tällä leikkausten linjalla.

Ehdotamme, että eduskunta korjaa talousarvioesitystä lisäämällä liikenneturvallisuustyöhön 500 000 euroa vuodelle 2022. Tämä äärimmäisen tärkeä lisäys ei korjaisi kokonaan esitettyä leikkausta, mutta auttaisi pitämään liikenneturvallisuutta koskevan työn riittävällä tasolla.

Jos rahoitusvaje jatkuu pidempään, se heikentää liikenneturvallisuustyötä olennaisesti ja vähentää eri puolilla maata tehtävää liikennekasvatusta, koulutusta ja viestintää sekä kuntien liikenneturvallisuustyötä.

Eduskunnan valtionvarainvaliokunta totesi talousarviomietinnössään jo viime vuonna, että *”…toiminnan rahoituspohja tulee turvata pitkäjänteisesti kestävällä tavalla ja varmistaa sen riittävyys vuoden 2022 talousarvioesityksessä. Valiokunta katsoo, että rahoituksen taso on syytä turvata vuoden 2020 tasolle, jotta liikenneturvallisuustyössä voidaan jatkossakin varmistaa myös alueellinen kattavuus. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Liikenneturvan, Liikennevakuutuskeskuksen ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen liikenneturvallisuustyön jatkuvuus kokonaisuutena varmistetaan.”*

On ilmeistä, että eduskunnan on seurattava ja tarpeen vaatiessa ohjattava, jotta tämä lausuma myös toteutuu.

Kestävä pohja kertakorjauksen sijaan

Ennaltaehkäisevän liikenneturvallisuustyön rahoitusta on jouduttu arvioimaan vuosi kerrallaan, koska liikennevakuutuksen maksutulo on vähentynyt.

Liikenneturvalle on määrätty laissa tehtävä edistää tieliikenteen turvallisuutta tiedotuksen, valistuksen ja koulutuksen keinoin sekä omaa toimintaa palvelevalla tutkimuksella. Saamme toimintamme rahoittamiseksi valtionavustusta, jota Traficom ohjaa tieliikenteen turvallisuustyöhön. Avustusta varten kerätään vakuutusyhtiöiltä liikenneturvallisuusmaksun nimellä veroa pakollisen liikennevakuutuksen maksutulosta. Liikenneturvallisuusmaksun osuus maksutulosta on yksi prosentti. Kun liikenneturvallisuusmaksua koskeva laki hyväksyttiin vuonna 2016, eduskunta korosti, ettei uusi liikenneturvallisuusmaksujärjestelmä saa vaarantaa Liikenneturvan, onnettomuustutkinnan ja Ahvenanmaalla tehtävän liikenneturvallisuustyön jatkuvuutta ja riippumattomuutta. Eduskunta siis oletti rahoituksen tason säilyvän vähintäänkin ennallaan. Koska liikennevakuutuksen maksutulo on vähentynyt voimakkaasti vuodesta 2016, alkuperäisen esityksen mukainen prosenttiosuus on käytännössä osoittautunut liian pieneksi, ja samalla ennaltaehkäisevä liikenneturvallisuustyöstä on osittain vaarantunut.

Liikenne- ja viestintäministeriö on lähestynyt STM:tä ja tiedustellut mahdollisuuksia korjata liikenneturvallisuustyön rahoitukseen vaikuttava epäkohta. STM onkin ryhtymässä korjaaviin toimenpiteisiin. STM on suunnitellut yhdistävänsä valmistelun tulevan ”liikennevakuutusdirektiivin” toimenpanoon. Näiden kahden kokonaisuuden yhdistäminen venyttäisi ennaltaehkäisevän rahoituksen muutokset kuitenkin yli vaalien ja jopa vuoteen 2026 asti. Asiakokonaisuudet – liikenneturvallisuustyön rahoitus ja liikennevakuutusdirektiivin toimeenpano – liittyvät varsin etäisesti toisiinsa.

Olemme ehdottaneet, että liikenneturvallisuusmaksusta annetun lain (471/2016) 4 §:ää muuttamisessa edetään niin, että liikenneturvallisuusmaksun määrä olisi jatkossa 1,5 prosenttia vakuutusmaksutulosta ja muutoksen valmistelu aloitettaisiin välittömästi. Kyseessä olisi pieni arviolta 30 sentin vuosittainen korotus vakuutuksen hintaan, jolla olisi erittäin merkittävä vaikutus liikenteen turvallisuuteen. Korjaus on mahdollista valmistella omana asianaan STM:ssä niin, että liikenneturvallisuustyön rahoitus saadaan vakaalle pohjalle jo vuoden 2023 budjettiin.

Kunnes rahoitus saadaan vakaammalle pohjalle, tarvitaan erillisiä ennaltaehkäisevän liikenneturvallisuustyön budjettia lisääviä päätöksiä. Asia on eduskunnan talousarviokäsittelyn varassa. Kysymys on, huomioidaanko aiempi valtiovarainvaliokunnan linjaus (VaVM 36/2020) budjetissa vai ei. Budjetin heikkeneminen useaksi vuodeksi heikentää liikenneturvallisuustyön vaikuttavuutta.

Tieliikenteessä turvallisen liikkumisen kokemus kuuluu jokaiselle. Turvallinen liikenne lisää hyvinvointia ja siihen panostaminen on taloudellisesti järkevää.

LIIKENNETURVA

Pasi Anteroinen
Toimitusjohtaja

---

[i] ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta vakuutuksesta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamisesta 16 päivänä syyskuuta 2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/103/EY muuttamisesta